
Odgojna funkcija izvannastavnih aktivnosti u školovanju kadeta pilota

Goran Huljev¹
Daliborka Luketić²

Sažetak

Školovanje kadeta vojnih pilota predstavlja kompleksan, višedimenzionalan, interdisciplinarni i zahtjevan odgojno-obrazovni proces. Složenost i zahtjevnost školovanja vojnih pilota najveću pozornost nositelja procesa usmjerava prema ključnim elementima letačke teorije i prakse u svrhu dostizanja stručnih te specijalističkih znanja i vještina. Međutim, za dostizanje sveukupnih profesionalnih standarda, kompetencija te odlika vojnog pilota, odnosno profesionalne izvrsnosti mjerene najvišim standardima, kroz školovanje je potrebno pored svih obrazovnih i obučnih elemenata primjerenu pozornost posvetiti zastupljenosti i ostvarivanju odgojne komponente. Izvannastavne aktivnosti (eng. *Extracurricular activity*) jesu upravo jedna od ključnih sastavnica procesa njihova školovanja u funkciji ostvarivanja važne odgojne komponente i profesionalne socijalizacije. Izvannastavne aktivnosti u školovanju kadeta pilota su zastupljene tijekom svih pet godina studija, ali se reflektiraju u raznolikosti ponude sadržaja, intenzitetu i učestalosti provedbe. Varijabilitet izvannastavnih aktivnosti se ogleda, pored ostalog, i u različitim čestimama događanja, razlikama u sadržajima i ciljevima izvannastavnih aktivnosti, na što utječe i različitost lokacija na kojima kadeti borave tijekom školovanja. U kurikulumskom planiranju i programiranju izdvaja se nužnost za osmišljavanjem novih i obogaćivanjem ponude postojećih izvannastavnih aktivnosti koje su u izravnoj vezi s vizijom, projekcijom potreba te vrednovanjem odgojne uloge iz perspektive nositelja, predlagatelja i drugih dionika uključenih u njihovo kreiranje i provedbu.

S obzirom na značaj profesionalne socijalizacije i odgoja vojnih pilota, nameće se potreba ispitati neke odrednice organizacije i implementacije izvannastavnih aktivnosti u tijeku njihovog školovanja. U istraživanju je primijenjen eksplorativni sekvencionalni nacrt istraživanja koji kombinira kvalitativni i kvantitativni uvid u postavljenu problem istraživanja o ulozi izvannastavnih aktivnosti. Primjenom metode fokus grupe koju su činili predstavnici predlagatelja i provoditelja, razmatrana je uloga izvannastavnih aktivnosti unutar cjelokupnog procesa školovanja. Analiza ponude i sadržaja izvannastavnih aktivnosti pokazala je opseg i učestalost dostupnih sadržaja, dok su primjenom upitnika ispitani stavovi kadeta o važnosti i uključenosti u izvannastavne aktivnosti.

Rezultati istraživanja govore o potrebi stalnog angažmana i pozornosti prema izvannastavnim aktivnostima, spremnosti i želji za još većim uključivanjem, te potrebi za traženjem novih primjerenijih sadržaja koje će i sami kadeti vojni piloti prepoznati i doživjeti kao važnu odgojnu komponentu. Pored toga, rezultati istraživanja govore

¹ Goran Huljev, magistar znanosti i dekan Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" u Zagrebu, Hrvatska

² Daliborka Luketić, izvanredna profesorica na Odjelu za pedagogiju Sveučilišta u Zadru, Hrvatska

o grupiranju sadržaja izvannastavnih aktivnosti prema temeljnim značajkama i kako se svakoj grupi mogu pridružiti pripadajući odgojni ciljevi. Izvannastavne aktivnosti imaju izuzetan potencijal u ostvarenju odgojnih ciljeva kroz školovanje vojnih pilota i kao takve trebaju biti stavljene u punu funkciju njihovih ostvarenja uz primjeren angažman svih sudionika.

Ključne riječi: školovanje vojnih pilota, izvannastavne aktivnosti, odgojna dimenzija, vojni kadeti, istraživanje

1. Uvod

Specifičan i u svijetu rijedak model školovanja vojnih pilota u Republici Hrvatskoj provodi se prema modelu civilno-vojnog školovanja kroz prijediplomski studij u trajanju od šest semestara i diplomski studij u trajanju od četiri semestra. Sveukupno gledajući školovanje obuhvaća tri specifična područja i domene: (1) visokoškolska akademska domena koja se odnosi na akademsku razinu stjecanja akademskog zvanja inženjera aeronautike, (2) opća vojna razina stjecanja temeljne časničke naobrazbe i (3) stručno specijalistička domena znanja i kompetencija za zvanje vojnog pilota. Svaka od navedenih sastavnica školovanja u svojoj ulozi, udjelu i provedbi planiranih ishoda donosi niz posebnosti u smislu organizacije nastavnog i obučenog procesa, odnosu teorijskih i praktičnih znanja i vještina te drugih relevantnih segmenata. Unatoč raspoloživom vremenu trajanja studija od pet godina, opseg disciplinarnih i interdisciplinarnih sadržaja i planiranih ishoda učenja u stjecanju kompetencija vojnog pilota ipak postavlja značajan izazov deficita vremena.

Kako se izvannastavne aktivnosti vežu za slobodno vrijeme kadeta, njihova ponuda, organizacija i provedba trebaju biti vrlo pažljivo osmišljene i planirane tijekom čitavog školovanja. Pored toga, školovanje kadeta pilota provodi se na dvije značajno različite lokacije³, i u tom kontekstu treba sagledati različitosti sadržaja izvannastavnih aktivnosti, kao i njihovu frekvenciju i učestalost sudjelovanja kadeta pilota na svakoj lokaciji. Prethodno navedene specifičnosti školovanja predstavljaju ključne okvire pri osmišljavanju i provedbi izvannastavnih aktivnosti. Kada govorimo o ulozi i ciljevima izvannastavnih aktivnosti, sve ih u osnovi možemo staviti u funkciju odgoja i obrazovanja. Ovim radom ispitat će se i analizirati odgojna komponenta kao jedna od odrednica izvannastavnih aktivnosti u svrhu boljeg razumijevanja njezinih značajki, kao i željenih odgojnih ciljeva koji se vežu uz određenu vrstu i sadržaj izvannastavnih aktivnosti. Cilj će se ostvariti kroz istraživanje u koje će biti uključeni kreatori i provoditelji izvannastavnih aktivnosti, kao i piloti i kadeti koji su dionici u njihovoj provedbi.

³ Prvih pet semestara školovanje se provodi u Zagrebu na Fakultetu prometnih znanosti, a sljedećih pet semestara u Pilotskoj školi Središta za obuku HRZ-a „Rudolf Perešin“ u vojarni „Pukovnik Mirko Vukušić“ – Zemunik Donji.

2. Uloga, značajke i funkcija izvannastavnih aktivnosti u kurikulumskom planiranju i programiranju

Promatrano ne samo tradicionalno, već i u kontekstu kurikuluma suvremene škole, izvannastavne aktivnosti pripadaju našem obrazovnom sustavu čineći sadržajnu, organizacijsku i programsku nadopunu obveznom i jezgrovnom kurikulumu. Riječ je o strukturiranim aktivnostima koje imaju obilježje kurikulumski planiranog i osmišljenog procesa ili pak odgojno-obrazovno osmišljenim aktivnostima koje se odvijaju izvan ili nakon redovnih sati nastave u odgojno-obrazovnim ustanovama, primjenjujući načela dobrovoljnog uključivanja i načela zadovoljavanja interesa i višestrukog razvoja učenika i polaznika. Prema svom intenzitetu i prepoznatljivosti, izvannastavne aktivnosti su više karakteristične i implicitno vezane za područje obveznog obrazovanja te se u definiciji obično podrazumijevaju pod osnovnoškolsku i srednjoškolsku razinu obrazovanja. Izvannastavne aktivnosti su važne jer pružaju priliku učenicima razvijati niz socijalnih, generičkih vještina, kao i upoznati nove ljude i stvoriti zajedništvo izvan učionice i ustanove te razviti niz socijalnih, generičkih i transverzalnih vještina učenika. Međutim, koliko god njihove karakteristike vežemo uz školovanje na nižim razinama, u području visokog obrazovanja teorija i praksa također bilježi značajne udjele izvannastavnih aktivnosti koje dodatno obogaćuju visokoškolske kurikulume. U kontekstu visokoškolskih kurikuluma izvannastavne aktivnosti predstavljaju strukturirane i dobrovoljne aktivnosti koje se odvijaju izvan redovnih nastavnih ili fakultetskih sati, a koje su usmjerene na dodatno obrazovanje, razvoj vještina, interakciju s drugim kolegama te promicanje osobnog i društvenog razvoja studenata ili polaznika. Ove aktivnosti mogu biti organizirane u različitim oblicima, uključujući sportske, umjetničke, znanstvene, humanitarne udruge, klubove, volonterske aktivnosti, projekte i drugo.

Cindrić (1992: 54) izvannastavne aktivnosti određuje kao „različite organizacijske oblike okupljanja učenika u slobodno izvannastavno vrijeme u školi, a koje imaju pretežito kulturno-umjetničko, športsko, tehničko rekreacijsko i znanstveno (obrazovno) obilježje“. U *Državnom pedagoškom standardu osnovnoškolskog obrazovanja* (2008) u članku 2., izvannastavne aktivnosti se pojmovno određuju kao „oblik aktivnosti koji škola planira, programira, organizira i realizira, a u koju se učenik samostalno neobavezno i dobrovoljno uključuje“. *Zakonom o odgoju i obrazovanju* (2008) definiraju se izvannastavne aktivnosti te njihova zakonska osnova primjene i provedbe. U navedenom zakonu stoji da radi zadovoljavanja različitih potreba i interesa učenika, školska ustanova organizira posebne izvannastavne aktivnosti, a njihovo planiranje je temeljeno na školskom kurikulumu, godišnjem planu rada škole te planovima i programima neposrednih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti. Nadalje, zakonom se određuje kako izvannastavne aktivnosti nisu obvezni dio učenikovog

opterećenja, ali se mogu priznati učenicima kao ispunjavanje obveza u školi (*Zakon o odgoju i obrazovanju*, 2008), čime se pokazuje da mogu biti predmetom vrednovanja. Nastavno na vrednovanje izvannastavnih aktivnosti u visokoškolskom obrazovanju, važno je spomenuti i *Pravilnik o priznavanju izvannastavnih aktivnosti studenata Sveučilišta u Zagrebu* iz 2022. u kojem se definira priznavanje ECTS bodova za pohađanje izvannastavnih aktivnosti. U samom korištenju pojma izvannastavne aktivnosti često se dodaje pojam izvanškolske aktivnosti koje imaju iste značajke kao izvannastavne aktivnosti, ali se razlikuju po tome tko ih organizira, priprema i provodi. Izvanškolske aktivnosti organiziraju, pripremaju i provode institucije, ustanove ili organizacije koje nisu sastavni dio škole ili visokoškolske ustanove, ali imaju ovlaštenja i registrirane djelatnosti koje sadržajno obuhvaćaju ponudu izvanškolskih aktivnosti kao što su glazbene i plesne škole, sportski i rekreativni klubovi i dr.

Značaj i važnost izvannastavnih aktivnosti prepoznaje se i aktualizira kroz ozbiljniji pristup tek sredinom dvadesetog stoljeća, nakon čega se provode brojna istraživanja koja se u početku odnose na osnovnoškolsko i srednjoškolsko, a tek kasnije na visokoškolsko obrazovanje. Kroz izvannastavne i izvanškolske aktivnosti prepoznali su se pozitivni učinci na odgoj i obrazovanje studenata gdje prednjače istraživanja u Americi (Kotlar, Ćulum, 2014) koja u korelaciju dovode participaciju u izvannastavnim aktivnostima i pozitivan utjecaj na studente. Isti autori navode da se praktične vještine unaprjeđuju kroz brojne izvannastavne aktivnosti izvan učionice kroz volontiranje i dobrovoljni rad, pri čemu su povezani razvojem vještina vođenja i upravljanja, donošenja odluka te osjećajem napretka i postignuća u vlastitim kompetencijama (Kotlar, Ćulum, 2014). Šiljković i sur. (2007) pozivaju se na službene podatke ministarstva pravosuđa i ministarstva obrazovanja SAD-a u kojima je prikazano kako kvalitetno i organizirano radno vrijeme nakon nastave pomaže u: smanjenju maloljetničkog kriminala; poboljšanju učeničkog obrazovnog uspjeha; poboljšanju redovitosti učenika na nastavi i smanjenju odustajanja od školovanja; izvršenju domaće zadaće; poboljšanju učeničkog ponašanja u školi i u povećanju broja učenika koji imaju planova za budućnost. Pejić i suradnici (2016) zaključuju kako sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima proširuje učenikove interese, na pozitivan način zaokuplja njihovo slobodno vrijeme i razvija njihovu individualnost. Sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima poboljšava razlučivanje i iskazivanje osjećaja i stajališta, pridonosi lakšoj i boljoj prilagodbi ponašanja te osjetnom poboljšanju uspjeha u školi (Pejić, Papak, Vidulin, 2016).

Ako govorimo o vremenskim okvirima, provedba i realizacija izvannastavnih aktivnosti provodi se u slobodno vrijeme učenika/studenata. Slobodno vrijeme može se definirati kao vrijeme u kojem se možemo baviti nečime što nam predstavlja zadovoljstvo, a što nam je često nedostupno u okviru radnog vremena (Sedlar, Boneta, 2013). „Slobodno vrijeme je višeznačna i promjenjiva društveno-genetska pojava. U relaciji je i interakciji s društvenim sustavom

i društvenim okolnostima. Obuhvaća različite aspekte življenja; rad, zabavu, odmor i stvaralaštvo čovjeka“ (Pejić, Papak, Vidulin, 2016). Mogućnost kvalitetnog korištenja slobodnog vremena ovisi o ponudi i različitosti sadržaja izvannastavnih aktivnosti što ovisi o nekoliko elemenata među kojima se ističu dvije: sredina u kojoj se nalaze škole te kreativnost i poticajna uloga njihovih nastavnika, profesora i voditelja. Lokacija škole, odnosno boravka polaznika, donosi raznolikost ili oskudijevanje u ponudi različitih sadržaja u koje se učenici/studenti mogu uključiti. Samim time jedna obrazovna ustanova ili institucija koja se nalazi u većoj urbanoj sredini ili većem naselju, trebala bi ponuditi veći izbor sadržaja u kojima polaznici mogu sudjelovati. Drugi važan element u različitosti sadržaja odnosi se na pozitivan pristup i kreativnost nastavnika, voditelja i provoditelja također ključnih u realizaciji izvannastavnih aktivnosti. Zrilić i Košta (2009) kreativnost nastavnika stavljaju u kompetenciju suvremenog učitelja, dajući im primarnu ulogu u realizaciji i kvaliteti izvannastavnih aktivnosti. Isti autori navode da je u tom smislu na učiteljima velika odgovornost u identificiranju opsega i vrste kreativnih potencijala pojedinog učenika, s time da kreativnost ima svoj početak u kreativnom pojedincu koji kroz kreativan proces dolazi do novih i originalnih rješenja koja doprinose osobnoj ili široj društvenoj vrijednosti.

3. Značajke organizacije i provedbe izvannastavnih aktivnosti u kontekstu vojnog školovanja

Kontekst vojnog školovanja i vojnog služenja također je obuhvaćao ispunjavanje slobodnog vremena kadeta kroz organizaciju različitih izvannastavnih aktivnosti. Izvannastavne aktivnosti u vojnom obrazovanju često imaju za cilj pripremu studenata ili kadeta za vojnu karijeru ili službu te im pružaju priliku razviti važne vojne vještine i karakteristike poput liderstva, discipliniranosti i odgovornosti. U kampanjama popularizacije i promidžbe vojnih zanimanja, što primjerice možemo vidjeti u analizama službenih stranica vojnih škola i akademija, značajan dio sadržaja odnosi se na popularizaciju i kvalitetu života kadeta, navodeći koje sve mogućnosti kadeti imaju u širem programu vojnog obrazovanja, pri čemu opisi izvannastavnih aktivnosti i njihova ponuda zauzimaju važno mjesto.

Izvannastavne aktivnosti u kontekstu vojnog školovanja u Republici Hrvatskoj odnose se na visokoškolsko obrazovanje koje se provodi pod nadležnosti Ministarstva obrane Republike Hrvatske. Provedba se realizira kroz ustanove, institucije i ustrojbene cjeline resornog ministarstva i Oružanih snaga Republike Hrvatske. Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“ glavna je i odgovorna institucija za sve razine školovanja i izobrazbi za potrebe Hrvatske

vojske. Za razliku od civilnih studenata, vojni kadeti tijekom školovanja borave u vojnim lokacijama zatvorenog tipa uz određenu kontrolu izbivanja s lokacije. Značajke izvannastavnih aktivnosti u okviru vojnog školovanja uglavnom su u skladu s općim značajkama istih ili sličnih sadržaja u drugim visokoškolskim procesima. Ono što se u određenoj mjeri razlikuje jest odstupanje od temeljnog načela slobodnog odabira i dobrovoljnosti pojedinca u sudjelovanju u izvannastavnim aktivnostima. Ovdje se govori o sadržajima koji su obavezni u provedbi, kao što je naprimjer promidžba ili participacija u određenim događanjima u koje se treba uključiti određeni broj kadeta koji će u njima sudjelovati. Obično se za takve sadržaje i događaje javi dostatan broj kadeta, no u slučaju da se ne javi zahtijevani broj, voditelji će odrediti sudionike po određenim kriterijima. Kao što je prethodno i navedeno, zahtjevnost školovanja za vojne pilote dovodi do deficita slobodnog vremena na kojem počivaju izvannastavne aktivnosti. Sama ta činjenica o oskudici slobodnog vremena jedna je od odrednica u kreiranju sadržaja i događaja, usmjeravajući ih na kratkotrajne i manje zahtjevne aktivnosti koje ne dovode do dodatnog zamora kadeta, nego naprotiv predstavljaju jedan relaksirajući, ali još uvijek aktivan program kojem će kadeti rado pristupiti. Također treba naglasiti kako kadeti imaju povoljne uvjete za samostalno kreiranje izvannastavnih aktivnosti kroz svoje interne udruge i skupine, čija je svrha upravo poboljšanje kvalitete života.

4. Metodologija istraživanja

Cilj istraživanja je identificirati, opisati i analizirati temeljna obilježja i odrednice implementacije izvannastavnih aktivnosti tijekom školovanja, te njihove uloge i doprinose u procesu odgoja i profesionalne socijalizacije kadeta pilota.

Istraživačka pitanja:

- ▶ Mogu li se, i u kojoj mjeri, identificirati značajke izvannastavnih aktivnosti, a koje govore u prilog njihove odgojne i socijalizacijske funkcije i uloge iz perspektive kreatora i provoditelja izvannastavnih aktivnosti?
- ▶ Primjenjujući analizu sadržaja nad programskim i planskim dokumentima, mogu li se prema – sadržajnim, tematskim, vremenskim odrednicama, trajanju, uključenosti i zastupljenosti prema semestrima i lokacijama izvođenja – prepoznati, opisati i analizirati značajke ponude izvannastavnih aktivnosti u školovanju kadeta pilota?
- ▶ U prilog identifikaciji značajki izvannastavnih aktivnosti, postavlja se pitanje o njihovom neposrednom angažmanu, uključenosti, poimanju i razumijevanju te samoprocjeni učinka i doprinosa iz perspektive kadeta pilota?

4.1. Metoda

Kako bismo odgovorili na postavljena istraživačka pitanja i sam cilj istraživanja, provedeno je istraživanje o izvannastavnim aktivnostima kadeta pilota primjenjujući eksplorativni sekvencionalni nacrt istraživanja. Istraživanje je provedeno u dvije faze. U prvoj sekvenci je provedeno kvalitativno istraživanje primjenom metode fokus grupe (KVAL komponenta) s vojnim pilotima, vojnim nastavnicima letenja, kao i drugim dionicima i provoditeljima izvannastavnih sadržaja u školovanju kadeta pilota. Ispitivanje s fokus grupom provedeno je kroz 14 temeljnih pitanja te dodatnim pitanjima i potpitanjima koja su se pojavila tijekom samog razgovora. Primjena metode fokus grupe je generirala stavove i mišljenja ključnih dionika o ulozi, važnosti te značajkama izvannastavnih aktivnosti kroz programske i procesne odrednice. Stoga je primjena metode fokus grupe u funkciji dobivanja adekvatnih odgovora na prvo istraživačko pitanje te podloga razvoju upitnika koji se u KVAN komponenti primjenjuje na kadetima u svrhu ispitivanja stavova, čime se odgovara na drugo istraživačko pitanje.

Analizom i obradom prikupljenih rezultata istraživanja s fokus grupom, kao i analizom sadržaja izvannastavnih aktivnosti u tijeku školovanja, generirano je 14 čestica skale koje su pripravljene kroz anketu samoprocjene stavova kadeta pilota o izvannastavnim aktivnostima kroz pet stupnjeva vrijednosnih procjena. Izrađeni upitnik činio je osnovu za provedbu druge faze istraživanja. Drugim dijelom istraživanja polučeni su odgovori na stavove i tvrdnje kadeta pilota o operativnom provođenju izvannastavnih aktivnosti kroz dvije lokacijske sredine i različite sadržaje, te korelaciju zastupljenosti izvannastavnih aktivnosti kroz godine studiranja i u odnosu na lokaciju boravka. Nedostatak istraživanja i literature o ovoj tematici daje visoku dozu motivacije za ovaj rad.

4.2. Sudionici i ispitanici u istraživanju

U prvom dijelu istraživanja fokus grupu činili su vojni nastavnici letenja, voditelji naraštaja kao kreatori i provoditelji izvannastavnih aktivnosti. Sastav grupe činilo je pet ispitanika i jedna ispitanica, pri čemu su dva ispitanika bili provoditelji, a četvero kreatori izvannastavnih aktivnosti. Grupom predvode dva ispitanika kao dugogodišnji nastavnici letenja iz zapovjedništva Pilotske škole, s iskustvom preko petnaest godina. Drugih dvoje kreatora također su djelatnici zapovjedništva, nisu nastavnici letenja, ali s iskustvom preko 30 godina u radu s kadetima pilotima. Provoditelji izvannastavnih aktivnosti s kadetima pilotima rade preko deset godina, pri čemu je jedan provoditelj i nastavnik letenja s 12 godina radnog iskustva. Ispitanici u drugom dijelu istraživanja bili su kadeti piloti i netom završeni piloti iz četiri naraštaja, dva koja su završila prijediplomski

studij i trenutno pohađaju diplomski studij te dva starija naraštaja koja su završila i diplomski studij⁴. Ukupan broj ispitanika je 28, od čega su četiri kadetkinje, dok je prosječna dob ispitanika bila 22,8 godina.

5. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja

5.1. Analiza i interpretacija rezultata primjene fokus grupe (KVAL komponenta)

Ispitivanje s fokus grupom moderirano je kroz razgovor u okviru četrnaest pitanja o stavovima i mišljenjima vezano za izvannastavne aktivnosti koje se provode s kadetima pilotima u tijeku njihovog školovanja. Zadatak ovog dijela ispitivanja je bio prikupiti informacije o temeljnim značajkama i ulozi izvannastavnih aktivnosti kao odgojne komponente ponuđenih sadržaja iz perspektive kreatora i provoditelja izvannastavnih aktivnosti.

Na pitanje o ulozi izvannastavnih aktivnosti u obrazovanju kadeta pilota ispitanici su se usuglasili da im je uloga ista, odgojno-obrazovna, kao i kod nastavnih aktivnosti kojima su u potpori, uz razliku što su dragovoljne, bez nametanja i s manje obaveza. Funkcionalnost se ogleda kroz poboljšanje kvalitete života i rada mimo rada i profesije. Također su „ispušni ventil“ nakon zahtjevnih obaveza, područje razvoja odgovornosti, socijalizacije, proširivanja vidika, izgradnje timskog rada s kolegama. Pored toga, prema odgovorima sudionika, one potiču kritičko i kreativno razmišljanje te jačaju samopouzdanje i samoprocjenu osobnih predispozicija za određene sadržaje. Participacijom u izvannastavnim aktivnostima stječu se i neke dodatne vještine, potiče se socijalna interakcija i međusobna komunikacija kao dio odgojne komponente. Što se tiče uloge izvannastavnih aktivnosti u obrazovanju kadeta pilota, sudionici fokus grupe smatraju da su u funkciji općih značajki izvannastavnih aktivnosti i prakticiraju se kroz vojnu i civilnu domenu. U civilnoj domeni za kadete predstavljaju odmak od svakodnevnih poslova i okoline u kojoj borave. Također im je dobar relaksirajući čimbenik, ali i prilika da se upoznaju sa životnim izazovima izvan vojne okoline, steknu određena poznanstva i prijateljstva – što je važno za opću i profesionalnu socijalizaciju, pogotovo što u zadnjih pet semestara školovanja sveukupne obaveze na fakultetu provode unutar vojarne. Nadalje, iz analize odgovora sudionika fokus grupe uočava se kako raznovrsnost sadržaja potiče empatiju i altruizam, svijest o društvenim problemima, potiče

⁴ Pripadnici najstarijeg naraštaja koji su završili školovanje nisu sudjelovali u anketi o izvannastavnim aktivnostima u prijediplomskom studiju, jer je za vrijeme njihovog studiranja bilo proglašeno vrijeme epidemije COVID-19 te izvannastavne aktivnosti gotovo nisu provodene. Broj kadeta pilota po naraštajima nije naveden radi senzibilitnosti vojnih podataka.

razvoj organizacijskih vještina i usmjerenost prema drugim osobama i njihovim problemima. Određenim izvannastavnim aktivnostima, kao što su primjerice aktivnosti promidžbe, razvijaju se komunikacijske vještine, samosvijest o važnosti promicanja profesije, osobna percepcija o važnosti osobne prezentacije i povratnog poimanja o sebi u odnosu na druge. Nadalje, stjecanje spoznaje o percepciji drugih, onih izvan vojnog sustava, o njima samima, također je važna značajka izvannastavnih aktivnosti. Kada se govori o obrazovnom i odgojnom mjestu i ulozi izvannastavnih aktivnosti, ispitanici ističu kako su one u interakciji i neodvojive su.

Mišljenje ispitanika u usporedbi razine važnosti odgojne komponente u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima svodi se na njihovu povezanost, međuovisnost i nedjeljivost koja rezultira usmjeravanjem prema ciljevima i zadaćama. Nastavno tome, odgovori i iskazi pokazuju kako se ne može izdvojiti da je odgojna komponenta važnija u nastavnim ili izvannastavnim sadržajima.

O odgojnoj ulozi izvannastavnih aktivnosti u analizi se uočava zajednički stav da je ona izuzetno važna, nemjerljiva te upotpunjuje onu obrazovnu s kojom treba biti u korelaciji. Odgojna komponenta izvannastavnih aktivnosti ogleda se u djelovanju na motivaciju, širu društvenu dimenziju, osobnu nadogradnju odgovornosti, osjećaj pripadnosti grupi i struci, kreativnost u različitim područjima, kritičko razmišljanje, kao i osjećaj za lijepo i skladno.

U podjeli i razvrstavanju izvannastavnih aktivnosti na temelju njihovih značajki, sudionici fokus grupe su se usuglasili na podjele u okviru zabavnih sadržaja, rekreacije i sporta, humanitarnih aktivnosti, vjerskih sadržaja i promidžbe. Također su se pronašli razlikovni elementi u obliku mjesta i okružja provedbe (civilno i vojno), kao i u onim aktivnostima koje su vezane za profesiju (ko-kurikularne aktivnosti) i onima koje to nisu.

Ispitanici su se također složili da se svakoj aktivnosti mogu dodijeliti određene odgojne komponente, odnosno odgojne zadaće. U skladu s tim, sportskim aktivnostima, rekreaciji i zabavi su pridružene sljedeće odgojne zadaće: socijalizacija, natjecateljski duh, svijest o važnosti tjelesne kulture, obaveza, dosljednost, ustrajnost i odgovornost u neformalnom druženju. Humanitarne aktivnosti i društveni angažman odgojno pridonose senzibilnosti prema ljudima i okolini kroz altruizam, empatiju, osjećaj pripadnosti, spoznaje o realnosti životnih problema i situacija. Domovinskom odgoju i vjerskim aktivnostima pridodane su sljedeće odgojne zadaće: osjećaj pripadnosti, domovinski odgoj, nacionalna svijest, povijesno poimanje hrvatskog nasljeđa i mentaliteta. Promidžbenim aktivnostima odgojno se postiže potvrda osobnog identiteta, spoznaja o percepciji drugih o njima samima, spoznaje o percepciji drugih o profesiji kojom se bave, samopouzdanje i osjećaj pripadnosti. Kulturnim sadržajima odgojno se postižu osjećaji za lijepo i skladno, socijalizacija, stvaralaštvo, razumijevanje ponašanja i dr.

Razgovarajući o mogućem pridruživanju zastupljenosti događanja u aktivnostima po godinama studija, sugovornici su se usuglasili kako postoji povezanost godina studija i broja sadržaja. Korelacija se odnosi na smanjenje sadržaja u onim godinama studija, čak i semestrima, kada se povećavaju obaveze kadeta u nastavnim aktivnostima, odnosno sadržaji koji se provode u nastavnim aktivnostima bivaju zahtjevniji i kompleksniji. U skladu s tim, naprimjer u šestom semestru kada počinje letenje u Pilotskoj školi, odvija se najmanji broj događanja.

Sljedeće pitanje prema ispitanicima se odnosilo na utjecaj izvannastavnih aktivnosti na nastavne. Analiza odgovora pokazuje kako se iskazuje mišljenje o pozitivnom učinku, ali se događanja trebaju dobro planirati i koordinirati s nastavnim aktivnostima, pogotovo s letačkom praksom. Oni sadržaji izvannastavnih aktivnosti koji nisu planirani predstavljaju dodatno opterećenje na ionako zahtjevan dnevni raspored. Pri tome, procjenjuje se važnom i uloga voditelja naraštaja koji dozira prisutnost na događanjima kao što su promidžba i sportske aktivnosti.

Na upit o njihovoj osobnoj ulozi kao kreatora, provoditelja i koordinatora sadržaja i događaja unutar aktivnosti, te koliko im kao takvi pridaju važnosti, mišljenja su da je njihova uloga izuzetno važna. Oni su ti koji osobnim primjerom prema polaznicima daju pozitivan stav prema dodatnim vrijednostima koje pružaju izvannastavne aktivnosti. Zsigurno jedan afirmativan i poticajan pristup u kojem se sudionici ovog dijela istraživanja vide kao pokretači i inicijatori. Sve navedeno govori i usmjerava na zahtijevane kompetencije svih koji se bave izvannastavnim aktivnostima u bilo kojoj ulozi.

Na pitanje kako vide zastupljenost ponuđenih sadržaja izvannastavnih aktivnosti, i jesu li omjeri zastupljenosti među sadržajima optimalni, ispitanici su odgovorili kako ima određenih sadržaja i događanja koji ovise o vanjskoj ponudi i na to se ne može utjecati, ali još uvijek ima prostora za preraspodjelu vremena dostupnog za provođenje izvannastavne aktivnosti. Naprimjer kulturna događanja, konkretno kazalište, iziskuje posebnu organizaciju provedbe i ovisi o ponudi. Na tragu pitanja o mogućnosti uvođenja novih sadržaja sugovornici su se složili kako postoji određeni prostor za nove sadržaje i aktivnosti koje su primjerenije mlađim naraštajima, pri čemu treba biti svjestan i međugeneracijske razlike te društvenih trendova. Odabir novih sadržaja treba biti proveden uz komunikaciju s kadetima koji su glavni zainteresirani za njihovu implementaciju.

Glede pitanja jesu li vremena trajanja sadržaja i događanja primjerena ili ima prostora za određene korekcije, odgovorili su kako vremena nisu primjerena ta se radi na tome kako bi se pokrenuli određeni procesi u smislu optimizacije sadržaja i događanja. Na dodatno pitanje jesu li prije ovog istraživanja razmišljali o izvannastavnim aktivnostima i o njihovoj važnosti izjasnili su se da jesu, ali ne dovoljno i u potpunosti.

Kroz rasprava na temu uvrštenosti i neuvrštenosti izvannastavnih aktivnosti u fakultetske i obučne programe i njihovo definiranje kroz obrazovne programe,

sugovornici su iznijeli slijedeće: Izvannastavne aktivnosti je potrebno staviti u formu i raspisati, ali ne sve, općim nazivom obuhvatiti šire područje i aktivnosti i time ostaviti prostor kreatoru da osmisli posebnosti. Određene aktivnosti potrebno je ograničiti, naročito one adrenalinske i rizične. Nadalje, detaljno razraditi kompleksnije sadržaje koji su i financijski zahtjevniji kako bi im se dalo na važnosti i osigurala sredstva, ali i točnost te potpunost u provedbi.

Na upit koji su ključni elementi i mogućnosti unaprjeđenja sustava izvannastavnih aktivnosti; sugovornici su se izjasnili kako je potrebna veća uključenost samih kadeta kroz samo sudjelovanje, ali i iskazivanje interesa i mišljenja o adekvatnim i interesantnim sadržajima izvannastavnih aktivnosti. Pri tome, istaknuto je i prepoznato postojanje međugeneracijskih razlika između kadeta kao korisnika te kreatora i provoditelja samih izvannastavnih aktivnosti, pri čemu generacijska razlika postaje ometajući čimbenik pri kvalitetnom osmišljavanju i implementaciji izvannastavnih aktivnosti.

Razgovor sa sudionicima fokus grupe je proširen dodatnim pitanjem kojim se analizirala dotadašnja rasprava i njen učinak na sugovornike u cilju podizanja svijesti o izvannastavnim aktivnostima. Odgovorili su da je rasprava pozitivno djelovala na njih te je potrebno trajno i sustavno poticati ozbiljniji pristup ovoj tematici i uvrstiti ovu tematiku u stručne radionice i seminare i druge skupove u kojima se razgovara i planira školovanje kadeta pilota.

5.2. Analiza sadržaja i čestine izvannastavnih aktivnosti u sustavu školovanja kadeta

Analizom sadržaja planiranih i provedenih izvannastavnih aktivnosti unutar akademske godine, razvidno je kako se prema njihovoj prirodi, značajkama i mjestu provedbe, mogu grupirati i razvrstati u jedanaest funkcionalnih cjelina. Grupirane i razvrstane cjeline pokrivaju ukupan opus događanja, pri čemu svaka aktivnost predstavlja logički okvir povezivanja sadržaja unutar njihovih temeljnih značajki. Pojedine aktivnosti u svojoj ponudi imaju daleko više sadržaja u odnosu na druge, kao što je npr. *Sportska udruga*, koja obuhvaća sve sportove koje prakticiraju kadeti, a koja je kao varijabla opet ovisna o afinitetima kadeta prema određenim sportovima.

Za analizu izvannastavnih aktivnosti kadeta pilota u prijediplomskom studiju prikupljeni su i obrađeni dokumenti koji se odnose na njihovo planiranje i provedbu. U Tablici 1. prikazane su izvannastavne aktivnosti koje se provode za vrijeme boravka kadeta pilota na Hrvatskom vojnom učilištu „Dr. Franjo Tuđman“ u Zagrebu (lokacija Črnomerac) kroz prvih pet semestara studija.

Tablica 1. Zastupljenost izvannastavnih aktivnosti kadeta pilota u prvih pet semestara na lokaciji Zagreb

Lokacija: Zagreb – HVU – FPZ				
R.Br.	Izvannastavna aktivnost	Značajka	Sadržajni aspekt	Broj događanja kroz akademsku godinu
1.	Kadetski zbor	<ul style="list-style-type: none"> Kadetsko formalno predstavničko tijelo prema zapovjedniku Kadetske bojne i zapovjedništvu HVU.⁵ 	<ul style="list-style-type: none"> Sastanci članova. Sastanci sa zapovjedništvima, kadetima i drugim institucijama iz života i rada kadeta. 	45
2.	Kadetski klub „Četiri stupa“	<ul style="list-style-type: none"> Osmišljen je kao neformalni sadržaj u cilju poboljšanja kvalitete života i druženja unutar kadetske populacije. 	<ul style="list-style-type: none"> Prostor za druženje, biljar, stolni nogomet, pikado, bridž i ostale društvene igre. Mjesto za proslavu rođendana kadeta i slično. 	62
3.	Humanitarna udruga „Srce kadetsko“	<ul style="list-style-type: none"> Institucija koja predlaže aktivnosti prema zapovjedništvu i organizira provedbu nakon dobivanja suglasnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> Posjeta domovima za starije i nemoćne. Donacija potrebitima – hrana, odjeća, obuća i druge potrepštine. Dragovoljno darivanje krvi. 	66
4.	Sportska udruga „Kadet“	<ul style="list-style-type: none"> Udruga vezana za akademsku sportsku zajednicu. Za promicanje sporta i sportskih vrijednosti. 	<ul style="list-style-type: none"> Nogometna sekcija, košarkaška sekcija, odbojkaška sekcija, streljačka sekcija (streljana za zračnu pušku), boks plivanje⁶. 	102
5.	Kadetski list	<ul style="list-style-type: none"> Skupina koja prati i izvještava o događajima iz života i rada kadeta. 	<ul style="list-style-type: none"> Izrada glasila „Kadet“. Ostale aktivnosti (intervjui, reportaže...). 	23
6.	Kadetski bend	<ul style="list-style-type: none"> Različite vrste bendova i glazbenika. 	<ul style="list-style-type: none"> Sastav i vrsta benda ovisi o glazbenicima koji se nalaze na školovanju. 	5

⁵ Pod Kadetskim zborom djeluju Kadetski klub, Srce kadetsko, Kadetski list, Kadetski bend, radna skupina „Fotografija“, radna skupina „Događanja“, radna skupina „Prehrana“.

⁶ Postoji još sportova koji se pojavljuju kroz udrugu, njihova prisutnost ovisi o afinitetu kadeta i prisutnosti sportaša u naraštajima.

7.	Promidžbene aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promocija vojnog poziva i vojne organizacije. ▪ Informiranje javnosti u cilju pribavljanja novih pripadnika. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dani karijera. ▪ Dan otvorenih vrata. ▪ InfoGamer. ▪ Vojne svečanosti, obljetnice i proslave. 	11
8.	Kulturni program Radne skupine „Događanja“ i „Fotografija“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Događanja koja podižu i oplemenjuju kvalitetu života i rada kadeta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kazališta, ▪ muzeji. ▪ različite kulturne manifestacije, ▪ izložbe i objave fotografija, ▪ izrada, izložbe i objave umjetničkih i drugih fotografija. 	2
9.	Vjerski sadržaji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prema programu Vojnog ordinarijata. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hodočašća, ▪ kateheze, ▪ vjeronauk, ▪ blagdani. 	38
10.	Domovinski odgoj	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Događanja vezana za povijesne sadržaje, Domovinski rat i druge nacionalne općeljudske i domovinske i domoljubne vrijednosti. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Obljetnice. ▪ Posjeti memorijalnim centrima i nacionalnim povijesnim znamenitostima. ▪ Gosti predavači. 	12
11.	Međunarodna vojna suradnja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Događanja vezana za razmjenu vojnih studenata, vojne vježbe, vojne sportske igre, kadetski balovi... 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EMILYO⁷, bilateralna i multilateralna vojna suradnja. ▪ Erasmus plus⁸. 	15
UKUPNO				381

⁷ Vojni program razmjene studenata – EMILYO (*Exchange of Military Young Officers*) odnosi se na kratkoročna međunarodna događanja.

⁸ Program kojim se provode dugoročnija događanja kao što je semestar.

Kadeti piloti su za vrijeme prvih pet semestara smješteni u vojarni, a nastavu pohađaju s ostalim civilnim i vojnim studentima⁹ na lokacijama Fakulteta prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Važno je napomenuti kako su kadeti tada u sastavu *Kadetske bojne*, kao i drugi kadeti sa smjerova *Vojno vođenje i upravljanje* te *Vojno inženjerstvo*, pa je ukupna kadetska populacija znatno brojnija od one u Pilotskoj školi u Zemunik Donjem. Samim time mogućnost za grupiranje kadeta s istim afinitetima je puno lakša kao i apliciranje željenih sadržaja. Svi sadržaji, osim djelomično promidžbenih, na dobrovoljnoj su osnovi, dakle, kadeti piloti se priključuju programima samoinicijativno i dobrovoljno. Najbrojnija populacija kadeta je uključena u *Sportsku udrugu*, dok je najmanja u aktivnosti *Kadetski bend*. *Kadetski zbor* je glavno predstavničko tijelo kadeta prema zapovjedništvu Učilišta. Ono vodi brigu o statusu i o poboljšanju kvalitete života i rada kadeta kroz prijedloge, planiranje i provedbu različitih sadržaja. *Kadetski zbor* je također i glavni koordinator između svih udruga koje su nabrojane i djeluju unutar zbora. *Kadetski klub* „Četiri stupa“ zamišljen je kao mjesto druženja u slobodno vrijeme tijekom čitavog tjedna i kao prostor koji kadeti mogu koristiti za osobne proslave ili samostalnu organizaciju događanja (glazbene večeri, kvizovi, *stand up* večeri i sl.). Humanitarna udruga *Srce kadetsko* je druga po broju događaja koji se provode kroz godinu, ali i najbrojnija po pojedinačnom sudjelovanju u pojedinim događajima. Sportska udruga *Kadet* je sveučilišna organizacija koja je osnovana na razini Sveučilišta u Zagrebu i bavi se organizacijom sportskih događaja u kojima sudjeluju svi studenti. Događaji se organiziraju kroz godišnju ligu, turnire ili ostala natjecanja za aktualne sportove. Radna skupina *Kadetski list* je zadužena za izradu glasila *Kadet* koje izlazi jednom ili dva puta godišnje. Broj kadeta koji sudjeluju u radnoj skupini varira u ovisnosti o broju kadeta koji imaju interesa za novinarske sadržaje i aktivnosti. *Kadetski bend*, kao i radna skupina *Kadetski list*, varira po broju sudionika u ovisnosti o broju kadeta koji se bave glazbom i žele sudjelovati u bendu. *Promidžbene aktivnosti* se realiziraju u dva smjera, tako da se u prvom promovira vojni poziv općenito, dok se u drugom predstavljaju i promoviraju posebnosti rodova struka i specijalnosti. Organiziraju se kroz mješovite vojno-civilne sadržaje u suradnji s partnerskim sveučilištima i fakultetima, i kroz isključivo vojne sadržaje kao što su Dani otvorenih vrata obilježavanje dana OSRH na Jarunu i slično. *Radna skupina Događanja* zadužena je za kulturno zabavne događaje, kako u krugu vojarnje tako i izvan nje. Frekvencija događaja ovisi o ponudi i prigodnosti sadržaja kroz godinu, kako u planiranim tako i u onima koji se organiziraju u skladu s aktualnim događanjima na kulturno-zabavnoj sceni. *Radna skupina Fotografija* je sastavni dio *Kadetskog zbora* s ciljem proširenja ponude

⁹ Od akademske godine 2023./24. na Fakultetu prometnih znanosti školuju se kadeti na smjeru Upravljanje zračnim prometom, usmjerenje – Vojna kontrola zračnog prometa.

izvannastavnih aktivnosti. Članovi svoje djelovanje iskazuju kroz izradu umjetničkih i drugih fotografija te njihovu objavu ili organizaciju izložbi. Broj članova varira u odnosu na afinitete kadeta i njihovu zainteresiranost za ovu tematiku. Ova radna skupina je trenutno pridružena radnoj skupini *Kadetski list* u ulozi grafičkog dizajna bez dodatnih aktivnosti. *Radna skupina Prehrana* osigurava komunikaciju između provoditelja usluge prehrane u vojnim restoranima i kadeta, s ciljem poboljšanja ponude i kvalitete prehrane. *Vjerske sadržaje* planira, provodi i organizira kapelanija locirana na Hrvatskom vojnom učilištu „Dr. Franjo Tuđman“ kroz različite sadržaje u vojarni i izvan nje, uz veliku frekvenciju događanja. *Domovinski odgoj* predstavlja dio aktivnosti koje planira zapovjedništvo HVU na godišnjoj razini. Neki od događaja predstavljaju i komplementarne te podržavajuće aktivnosti (eng. *co-curricular*), odnosno aktivnosti koje upotpunjuju sadržaj i ishode redovite i obveze nastave, kao što su streljaštvo i borilački sportovi.

Analizirajući učestalost događanja, frekvencija planiranih i provedenih događaja unutar aktivnosti najbrojnija je u sportskoj udruzi s preko 100 događaja u tijeku akademske godine. Visoku frekvenciju na godišnjoj razini ima i *Humanitarna udruga* kao i *Vjerski program*. Najmanje događaja kroz godinu imaju radne skupine događanja, *Prehrana* i *Fotografija*.

Tablica 2. prikazuje izvannastavne aktivnosti i sadržaje koji se provode za vrijeme školovanja kada se kadeti piloti nalaze u Pilotskoj školi Središta za obuku HRZ „Rudolf Perešin“ u Zemunik.

Tablica 2. Zastupljenost izvannastavnih aktivnosti kadeta pilota u zadnjih pet semestara školovanja na lokaciji Zemunik Donji

Lokacija: Zemunik Donji – Pilotska škola				
R.Br.	Izvannastavna aktivnost	Značajka	Sadržajni aspekt	Broj događanja kroz akademsku godinu
1.	Kadetski klub	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kadetski klub je osmišljen kao formalna institucija s određenim obavezama i ovlastima. ▪ Klupski prostor u funkciji zajedničkog prostora za događaje i druženja. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uređenje životnog prostora kadeta pilota. ▪ Skrb o eksponatima i spomen parku. ▪ Sadržaji koji podižu kvalitetu života kadeta pilota. ▪ Razonoda uz stolni nogomet, pikado, maketarstvo, bridž i ostale sadržaje i mjesto za druženje u slobodno vrijeme. 	46

Lokacija: Zemunik Donji – Pilotska škola				
R.Br.	Izvanastavna aktivnost	Značajka	Sadržajni aspekt	Broj događanja kroz akademsku godinu
2.	Sport	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje i prakticiranje sporta kao važnog elementa u pilotskom pozivu.¹⁰ 	<ul style="list-style-type: none"> Različiti sportovi čiji sastav ovisi o afinitetu kadeta. 	14
3.	Kulturni program i humanitarni sadržaji	<ul style="list-style-type: none"> Događanja koja podižu i oplemenjuju kvalitetu života i rada kadeta. 	<ul style="list-style-type: none"> Kazališta, muzeji, različite kulturne manifestacije, humanitarne akcije. 	2
4.	Vjerski program	<ul style="list-style-type: none"> Prema programu Vojnog ordinarijata. 	<ul style="list-style-type: none"> Hodočašća, Kateheze, Vjeronauk, blagdani. 	18
5.	Domovinski odgoj	<ul style="list-style-type: none"> Podizanje nacionalne svijesti, vrednota Domovinskog rata, poticanje i razvoj profesionalne vojničke kulture. 	<ul style="list-style-type: none"> Obljetnice. Posjeti memorijalnim centrima i nacionalnim povijesnim znamenitostima. Gosti predavači. 	3
6.	Promidžbene aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> Promocija vojnog poziva i vojne organizacije. Informiranje javnosti u cilju pribavljanja novih pripadnika. 	<ul style="list-style-type: none"> Medijska istupanja. Dani otvorenih vrata. Posjete školama i vrtićima. 	6
7.	Međunarodna vojna suradnja	<ul style="list-style-type: none"> Događanja vezana za razmjenu vojnih studenata, vojne vježbe, vojne sportske igre, kadetski balovi itd. 	<ul style="list-style-type: none"> EMILYO¹¹, bilateralna i multilateralna vojna suradnja. Erasmus plus¹². 	1
UKUPNO				90

¹⁰ Održavanje tjelesne spremnosti važno je za opću letačku kondiciju. Treba naglasiti da se određeni sportovi ne preporučuju za kadete pilote, kao što su boks i nogomet.

¹¹ Vojni program razmjene studenata – EMILYO (*Exchange of Military Young Officers*) odnosi se na kratkoročna događanja.

¹² Program kojim se provode dugoročnija događanja kao što je semestar.

Kao i u Zagrebu, kadeti su smješteni u vojarni, s tim da se ova lokacija nalazi osam kilometara sjeveroistočno od grada Zadra. Dislocirana pozicija u odnosu na grad Zadar uz činjenicu o slaboj povezanosti javnim prijevozom, predstavlja otegotnu okolnost za ostvarenje visoke razine kvalitete života u smislu kulturnih i drugih sadržaja. Za razliku od Zagreba koji kroz čitavu godinu ima kontinuitet u ponudi kulturno-zabavnih sadržaja, Zadar u takvim događanjima tek u ljetnom periodu može ostvariti širu i respektabilniju ponudu. Kao što je prikazano u Tablici 2., u usporedbi podacima prikazanim u Tablici 1, od jedanaest identificiranih i klasificiranih područja izvannastavnih aktivnosti u posljednjih pet semestara školovanja ostaje samo sedam. Ukupan broj događanja smanjio se s 381 na 90. Pored toga, određene aktivnosti su promijenile i sadržaje i značajke djelovanja, kao što je *Kadetski klub* koji je jednim većim dijelom preuzeo ulogu *Kadetskog zbora*. Sportske aktivnosti su uglavnom orijentirane na individualnu aktivnost kadeta u određenom sportu i ne postoji poveznica s ostatkom akademske zajednice u gradu Zadru kao što je slučaj u Zagrebu. Sportska događanja su svedena na razinu organizacije sportskih susreta sa studentima Sveučilišta u Zadru, sportskih klubova i sportskih udruga, no treba napomenuti kako su i takvi događaji izuzetno rijetki.

5.3. Analiza i interpretacija rezultata primjene anketnog ispitivanja kadeta pilota (KVAN komponenta)

Na temelju kvalitativnog dijela istraživanja s fokus grupom i analize izvannastavnih aktivnosti, provedeno je kvantitativno istraživanje s kadetima pilotima s ciljem dobivanja informacija o osobnom ispitivanju stavova kadeta pilota o samoprocjeni uključenosti, osobnog angažmana te procjene doprinosa i poimanja izvannastavnih aktivnosti kao sastavnog dijela njihovog školovanja. Stoga, u prikazu i analizi podataka u prvom dijelu, usredotočiti ćemo se na procjenu angažmana i procjenu angažmana i sudjelovanja u događanjima, a naposljetku u samoprocjeni odnosa i doprinosa u izvannastavnim aktivnostima.

Tablica 3. Broj kadeta pilota koji su sudjelovali na događanjima u prvih pet semestara na lokaciji Zagreb.

Lokacija: Zagreb – HVU – FPZ							
R.br.	Aktivnost	Semestar					Ukupno
		Broj sudjelovanja					
		1.	2.	3.	4.	5.	
1.	Kadetski zbor	0	1	6	6	3	
2.	Kadetski klub „Četiri stupa“	12	16	139	61	31	
3.	Humanitarna udruga „Srce kadetsko“	20	23	43	34	23	
4.	Sportska udruga „Kadet“	20	34	21	13	14	
5.	Kadetski list	0	0	0	0	0	
6.	Kadetski bend	1	1	0	2	2	
7.	Promidžbene djelatnosti	7	6	12	11	11	
8.	Kulturni program Radne skupine „Događanja“, „Prehrana“ i „Fotografija“	5	7	3	5	3	
9.	Vjerski program	10	5	7	4	10	
10.	Domovinski odgoj	10	9	12	9	9	
11.	Međunarodna vojna suradnja	0	0	0	2	0	2
UKUPNO po semestru		85	102	243	147	106	683

Za ispitivanje i samoprocjenu angažiranosti kadeta pilota u izvannastavnim aktivnostima kroz prijediplomski studij izrađen je upitnik kojim se tražila procjena uključenosti u događanjima po svim izvannastavnim aktivnostima u prvih pet semestara. Razvrstavanjem broja događaja prema semestrima dobiva se precizniji prikaz najveće frekvencije sudjelovanja u događanjima, a koji se bilježi u prvom semestru druge godine i u drugoj godini prijediplomskog studija, kada događaje gledamo kroz akademsku godinu. Najmanja frekvencija događaja je u prvom semestru, što je i razumljivo radi nekoliko čimbenika. Prvi semestar je semestar prilagodbe u kojem kadeti piloti tek upoznaju okolinu, prilagođavaju se vojničkoj sredini i studentskim obavezama, pri čemu imaju malo slobodnog vremena za dodatne aktivnosti. Upravo iz tog razloga zapovjednici i voditelji naraštaja nastoje ne angažirati kadete u prvim semestrima na nekim dodatnim aktivnostima i zadaćama.

Iz rezultata istog upitnika razvidan je postotak kadeta pilota angažiranih u pojedinoj aktivnosti kroz prvih pet semestara studija (Tablica 4.).

Tablica 4. Postotak kadeta pilota koji su sudjelovali u pojedinoj aktivnosti u prvih pet semestara na lokaciji Zagreb

Lokacija: Zagreb – HVU – FPZ		
R.br.	Aktivnost	Postotak aktivnih kadeta
1.	Kadetski zbor	18 %
2.	Kadetski klub „Četiri stupa“	100 %
3.	Humanitarna udruga „Srce kadetsko“	63 %
4.	Sportska udruga „Kadet“	45,5 %
5.	Kadetski list	0 %
6.	Kadetski bend	18 %
7.	Promidžbene aktivnosti	73 %
8.	Kulturni program Radne skupine „Događanja“, „Prehrana“ i „Fotografija“	55 %
9.	Vjerski program	82 %
10.	Domovinski odgoj	73 %
11.	Međunarodna vojna suradnja	8,3 %
PROSJEK UKUPNO		48,70 %

Kadetski klub je aktivnost u čijim su sadržajima i događanjima barem jednom sudjelovali svi kadeti piloti, dok nitko nije sudjelovao u aktivnosti *Kadetski list*. Visok postotak kadeta pilota sudjelovao je i u aktivnosti *Vjerskog programa* (83 %), kao i u događanjima iz *Domovinskog odgoja* i *Promidžbenih aktivnosti* (73 %). Srednji postotak aktivnosti vezan je uz *Humanitarnu udrugu* (63 %), *Kulturni program* (55 %) te *Sportsku udrugu* (45 %), dok niži postotak od 18 % odnosi se na *Kadetski zbor*, *Kadetski bend* i *Međunarodnu vojnu suradnju*. Ovaj niži postotak je rezultat malog broja kadeta pilota koji mogu biti uključeni u ove aktivnosti zbog obaveza na fakultetu. Što se tiče sudjelovanja u promidžbenim aktivnostima, potrebno je napomenuti kako se manji dio sudjelovanja na događanjima (8 %) odnosi na odluku zapovjednika, a ne na dobrovoljni pristup.

Tablica 5. Broj kadeta pilota koji su sudjelovali u pojedinoj aktivnosti u zadnjih pet semestara na lokaciji Zemunik Donji

Lokacija: Zemunik Donji – Pilotska škola							
R.br.	Aktivnost	Semestar					Ukupno
		Broj sudjelovanja po kadetu					
		6	7	8	9	10	
1.	Kadetski klub	49	44	51	52	42	238
2.	Sport	22	20	26	20	18	76
3.	Kulturni program i humanitarni sadržaji	16	11	14	9	11	61
4.	Vjerski program	14	16	12	14	15	71
5.	Domovinski odgoj	12	13	16	0	8	48
6.	Promidžbene aktivnosti	7	19	4	8	5	43
7.	Međunarodna vojna suradnja	0	0	2	0	2	4
	UKUPNO	126	130	131	112	109	541

No, kada pogledamo broj sudjelovanja kadeta pilota na događanjima u pojedinoj aktivnosti po semestru (Tablica 5.) razvidno je da se bez obzira na veliko smanjenje ponuđenih događaja ukupan broj sudjelovanja sa 681 smanjio na 537 odnosno za 144 sudjelovanja na događanjima. Iz tablice za zaključiti je kako je najveći broj sudjelovanja u aktivnosti *Kadetski klub*, što proizlazi iz njegove nove uloge i poradi toga što se sam klub nalazi u zgradi u kojoj su kadeti piloti smješteni, i svi kadeti piloti su praktički aktivni članovi kluba. Po broju sudjelovanja slijede *Vjerski program* (96), *Sport* (76), *Kulturni program* (61), a s najmanje sudjelovanja su *Domovinski odgoj* (48) i *Promidžbene aktivnosti* (43). Uspoređujući iste aktivnosti sa istim sadržajima, razvidno je da su se događanja u *Vjerskom programu* povećale za 35 u čestini, odnosno za 97 %. Ostale aktivnosti su u približno istim okvirima sudjelovanja.

Tablica 6. Prikaz postotka aktivnih kadeta prema aktivnostima u zadnjih pet semestara na lokaciji Zemunik Donji

Lokacija: Zemunik Donji – Pilotska škola		
R.br.	Aktivnost	Postotak aktivnih kadeta
1.	Kadetski klub	100 %
2.	Sport	81 %
3.	Kulturni program i humanitarni sadržaji	31 %
4.	Vjerski program	91 %
5.	Domovinski odgoj	90 %
6.	Promidžbene aktivnosti	88 %
7.	Međunarodna vojna suradnja	16,6 %
	PROSJEK UKUPNO	71,09 %

Analizirajući postotak kadeta koji su sudjelovali u događanjima po svakoj aktivnosti i uspoređujući ga s rezultatima iz prvih pet semestara, zamjetno je da osim u *Kulturnom programu i Humanitarnim sadržajima* (31 %), ostale aktivnosti bilježe visok udjel sudjelovanja. U tome prednjači *Kadetski klub* sa 100 %, dok se najveći porast sudjelovanja bilježi u aktivnosti *Sport* sa 81 % i s povećanjem za 36 % u odnosu na Zagreb. Pad postotka sudjelovanja najveći je u aktivnosti *Kultura* gdje je prisutan pad od 24 %, slijedi *Promidžba* sa 88 % te u Domovinskom odgoju za 17%. Ostale aktivnosti se nalaze unutar 10 % odstupanja. Uspoređujući ukupan postotak angažmana i sudjelovanja na događanjima u Zemunik i Zagrebu, za primijetiti je kako se ukupan postotak u Zemunik povećao za 27,42 %. Povećanje u odnosu na Zagreb može se pripisati blizini lokacije same provedbe događanja gdje im se sva događanja odvijaju u neposrednoj blizini, jer se *Kadetski klub* nalazi u objektu u kojem su smješteni.

Osim procjene sudjelovanja kadeta pilota, ispitivanjem je obuhvaćena i njihova procjena osobnog angažmana te samo poimanje izvannastavnih aktivnosti u sustavu odgoja kadeta pilota. U provedbi istraživanja kadeti piloti su popunili anketu koja je sadržavala skalu njihove osobne procjene angažmana kroz sedam čestica te skalu procjene osobnog poimanja izvannastavnih aktivnosti kroz pet čestica skale. Ispitanici su zaokruživali odgovore na 5-stupanjskoj Likertovoj ljestvici (u vrijednostima 1 – uopće se ne slažem do 5 – u potpunosti se slažem). U Tablici 7. prikazani su rezultati procjene osobnog angažmana i poimanje izvannastavnih aktivnosti unutar prvih pet semestara.

Tablica 7. Samoprocjena kadeta pilota o izvannastavnim aktivnostima u prvih pet semestara na lokaciji Zagreb

Lokacija: Zagreb – HVU – FPZ								
Čestice skale		M	SD	Raspodjela odgovora ispitanika prema vrijednostima skalnih procjena (%)				
				1	2	3	4	5
1.	Nedovoljno sam sudjelovao u izvannastavnim aktivnostima zbog obaveza na fakultetu	3,36	1,39	14	7	36	14	29
2.	Nedovoljno sam sudjelovao u izvannastavnim aktivnostima zbog drugih obaveza	3,00	1,03	14	7	43	43	0
3.	Nedovoljno sam sudjelovao na izvannastavnim aktivnostima zbog neadekvatnosti ponuđenih sadržaja	3,92	0,99	0	7	29	29	35

Lokacija: Zagreb – HVU – FPZ								
	Čestice skale	M	SD	Raspodjela odgovora ispitanika prema vrijednostima skalnih procjena (%)				
				1	2	3	4	5
4.	Nedovoljno sam sudjelovao u izvannastavnim aktivnostima zbog osobne nezainteresiranosti	2,5	1,29	14	58	7	7	14
5.	Želio bih više sudjelovati u izvannastavnim aktivnostima	3,00	1,24	21	7	21	51	0
6.	Smatram da sam dovoljno sudjelovao na izvannastavnim aktivnostima	2,93	0,99	7	29	43	14	7
7.	Izvannastavnim aktivnostima se gradi profesionalna kultura vojnih pilota	2,64	1,00	14	29	36	21	0
8.	Prepoznajem odgojni učinak i utjecaj izvannastavnih aktivnosti u procesu školovanja kadeta	2,78	1,21	14	43	7	29	7
9.	Općenito sam zadovoljan ponudom izvannastavnih aktivnosti	2,42	1,01	21	29	36	14	0
10.	Izvannastavne aktivnosti predstavljaju (nadopunu i) dodatnu vrijednosti redovnim nastavnim aktivnostima	2,14	0,99	21	36	36	7	0
11.	Izvannastavne aktivnosti poboljšavaju kvalitetu života i rada kadeta pilota	3,00	0,96	7	21	36	36	0
12.	Izvannastavne aktivnosti predstavljaju opterećenje za kadete pilote	2,50	1,45	21	43	14	0	22
13.	Izvannastavne aktivnosti su smisljeno i sustavno organizirane i oblikovane	2,57	0,51	0	43	57	0	0
14.	Smatram da je potrebno uvođenje novih sadržaja i oblika realizacije izvannastavnih aktivnosti	3,86	1,09	7	0	21	43	29

Iz priloženog je razvidno da se najveća srednja vrijednost procjene $M = 3,92$ uz dobru usuglašenost $SD = 1,09$, odnosi na tvrdnju kako ispitanici nisu sudjelovali na aktivnostima zbog neadekvatnosti ponuđenih sadržaja. Nezadovoljstvo sadržajima aktivnosti i potpora prethodne tvrdnje potvrđena je u čestici da je potrebno uvođenje novih sadržaja u izvannastavne aktivnosti uz $M = 3,86$ i usuglašenost $SD = 1,09$. Kritički stav ispitanika po pitanju sadržaja potvrđuje jako niska srednja vrijednost procjene $M = 2,42$ u tvrdnji da su zadovoljni ponudom postojećih sadržaja, u čemu su prema $SD = 1,01$ i usuglašeni. Nastavno na prethodno mišljenje o neadekvatnosti sadržaja, ispitanici su tvrdnju da nisu

sudjelovali na aktivnostima zbog njihove neadekvatnosti ocijenili srednjom vrijednošću $M = 3,5$, uz ujednačenost u odgovoru $SD = 1,09$. Svoje nesudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima polaznici su ustvrdili srednjom vrijednošću $M = 3,36$ uz nešto manju usuglašenost $SD = 1,39$. Srednjom ocjenom $M = 3,00$ ocijenjene su tri tvrdnje. U prvoj tvrdnji stoji da izvannastavne aktivnosti poboljšavaju kvalitetu života i rada kadeta pilota, pri čemu su i usuglašeni sa $SD = 0,96$. Slijedi tvrdnja da zbog drugih obaveza nisu sudjelovali na izvannastavnim aktivnostima, pri čemu su dosta usuglašeni: $SD = 1,03$. Treća tvrdnja iste srednje vrijednosti je želja za većom participacijom u izvannastavnim aktivnostima s pripadajućim $SD = 1,24$. Također, smatraju da su dostatno sudjelovali u događanjima uz nešto manju srednju vrijednost $M = 2,93$ i srednju devijaciju $SD = 0,99$.

Slijede tvrdnje u kojima daju samoprocjenu o utjecaju izvannastavnih aktivnosti na odgojne komponente. Ispitanici, kadeti piloti, ne prepoznaju odgojni učinak izvannastavnih aktivnosti $M = 2,78$ niti se slažu da se s njima gradi profesionalna kultura, $M = 2,64$, kao da su izvannastavne aktivnosti smisljeno i sustavno organizirane $M = 2,57$ kojoj pripada i najusuglašenija srednja vrijednost odstupanja $SD = 0,51$. Ispitanici su s $M = 2,5$ utvrdili da se ne slažu kako su nedovoljno sudjelovali na izvannastavnim aktivnostima zbog osobne nezainteresiranosti, uz nešto veću disperziju odgovora. Prema prosječnoj vrijednosti samoprocjene ($M = 2,5$) možemo zaključiti da je jedan od razloga nedovoljne uključenosti u izvannastavne aktivnosti uzorkovan dijelom i činjenicom osobne nezainteresiranosti, uz nešto veću vrijednost $SD = 1,45$. Kadeti piloti se ne slažu, $M = 2,14$, da izvannastavne aktivnosti predstavljaju dodatnu vrijednost redovitim nastavnim aktivnostima i prema vrijednosti srednjeg odstupanja, $SD = 0,99$ u tome su usuglašeni. Tvrdnja da se prepoznaje odgojni učinak ima $M = 3,36$ uz usuglašenost odgovora $SD = 1,2$. Uz vrijednost $M = 3$ vezane su tvrdnje da izvannastavne aktivnosti poboljšavaju kvalitetu života, uz vrijednost $SD = 1,03$, zatim tvrdnja da bi željeli više sudjelovati u aktivnostima s nešto većom disperzijom odgovora $SD = 1,24$ te tvrdnja da nisu sudjelovali na aktivnostima zbog obaveza na fakultetu uz $SD = 1,30$. Uz raspon vrijednosti ($M = 2,93 - M = 2,78$) pozicioniraju se četiri čestice od kojih prva tvrdnja da se kroz izvannastavne aktivnosti gradi profesionalna pilotska kultura i kojoj pripada ($SD = 1,27$). Slijede čestice u kojima ispitanici smatraju da su dovoljno sudjelovali u aktivnostima i da izvannastavne aktivnosti predstavljaju dodatnu vrijednost redovitim aktivnostima ($M = 2,86$; $SD = 1,23$) uz obje čestice. Predzadnjoj čestici s vrlo niskom vrijednosti $M = 2,5$ kadeti svrstavaju tvrdnju da su izvannastavne aktivnosti smisljeno i sustavno organizirane i oblikovane. Pored toga, kadeti su vrlo usuglašeni u toj tvrdnji jer je vrijednost $SD = 0,85$. Na samom začelju se nalazi tvrdnja polaznika da su nedovoljno sudjelovali na izvannastavnim aktivnostima zbog drugih obaveza što su procijenili s $M = 2,43$, ali uz nešto veću disperziju usuglašenosti $SD = 1,28$.

Tablica 8. Samoprocjena kadeta pilota o izvannastavnim aktivnostima u zadnjih pet semestara na lokaciji Zemunik Donji

Lokacija: Zemunik Donji – Pilotska škola								
Čestice skale	M	SD	Raspodjela odgovora ispitanika prema vrijednostima skalnih procjena (%)					
			1	2	3	4	5	
1. Nedovoljno sam sudjelovao u izvannastavnim aktivnostima zbog obaveza na fakultetu	3,0	1,30	21	7	29	36	7	
2. Nedovoljno sam sudjelovao u izvannastavnim aktivnostima zbog drugih obaveza	2,57	1,28	29	21	21	29	0	
3. Nedovoljno sam sudjelovao na izvannastavnim aktivnostima zbog neadekvatnosti ponuđenih sadržaja	3,50	1,09	0	21	29	29	21	
4. Nedovoljno sam sudjelovao na izvannastavnim aktivnostima zbog osobne nezainteresiranosti	2,71	1,59	21	43	7	0	29	
5. Želio bih više sudjelovati u izvannastavnim aktivnostima	3,00	1,24	21	7	21	51	0	
6. Smatram da sam dovoljno sudjelovao na izvannastavnim aktivnostima	3,00	1,11	7	29	29	29	6	
7. Izvannastavnim aktivnostima se gradi profesionalna kultura vojnih pilota	2,93	1,27	21	7	36	29	7	
8. Prepoznajem odgojni učinak i utjecaj izvannastavnih aktivnosti u procesu školovanja kadeta	3,36	1,21	7	14	36	22	21	
9. Općenito sam zadovoljan ponudom izvannastavnih aktivnosti	2,07	0,99	35	29	29	7	0	
10. Izvannastavne aktivnosti predstavljaju (nadopunu i) dodatnu vrijednosti redovnim nastavnim aktivnostima	2,86	1,23	21	7	43	21	7	
11. Izvannastavne aktivnosti poboljšavaju kvalitetu života i rada kadeta pilota	3,00	1,04	7	21	43	21	7	
12. Izvannastavne aktivnosti predstavljaju opterećenje za kadete pilote	2,71	1,14	7	43	36	0	14	
13. Izvannastavne aktivnosti su smisljeno i sustavno organizirane i oblikovane	2,50	0,85	14	29	50	7	0	
14. Smatram da je potrebno uvođenje novih sadržaja i oblika realizacije izvannastavnih aktivnosti	3,86	1,23	7	0	36	14	43	

Analizirajući samoprocjene kadeta pilota kao ispitanika u Tablici 8. koja se odnosi na zadnjih pet semestara školovanja koji se provode u Pilotskoj školi u Zemuniku, u odnosu na podatke prikazane u Tablici 7., vidljivo je da se vrijednosti uglavnom podudaraju ili imaju manja odstupanja osim u četiri čestice. Najveća razlika je u srednjoj vrijednosti procjene u tvrdnji da se ispitanici ne slažu kako izvannastavne aktivnosti predstavljaju dodatnu vrijednost redovitim nastavnim aktivnostima, u čemu su i usuglašeni $SD = 1,09$. Srednja vrijednost procjene je $M = 2,86$, uz manju usuglašenost tvrdnji $SD = 1,23$. Sljedeća odstupanja su u srednjoj procjeni čestica u kojima se odstupanje svodi na vrijednost $M = 0,43$ do $M = 0,36$ u kojima su ispitanici neodlučni jesu li nedovoljno sudjelovali na izvannastavnim aktivnostima zbog drugih obaveza, slažu se da prepoznaju odgojni učinak izvannastavnih aktivnosti ($M = 3,36$) i slažu se da nisu sudjelovali u izvannastavnim aktivnostima poradi neadekvatnosti sadržaja ($M = 3,5$).

Temeljem dobivenih rezultata iz oba dijela ispitivanja razvidno je da se u ponudi sadržaja kroz izvannastavne aktivnosti pojavljuje veliki broj događanja. Događanja se mogu razvrstati po prirodi i značajkama u skupine, pri čemu je broj događanja veći u Zagrebu, nego u Zemunik Donjem. Razlog tome jest u lokaciji i okruženju, pri čemu grad Zagreb pruža veću i raznovrsniju ponudu sadržaja, kao i veću brojnost studentske, kadetske i pilotske populacije. Razvidno je također da se kreatori i provoditelji izvannastavnih aktivnosti slažu oko uloge i značaja izvannastavnih aktivnosti u smjeru poboljšanja optimizacije ponude i raspoloživog vremena te uvođenja novih sadržaja koji se trebaju definirati u dogovoru s kadetima pilotima, a prema njihovim željama i potrebama. Također se treba voditi računa o opterećenju kadeta pilota po semestrima i na temelju toga prilagoditi program i provedbu izvannastavnih aktivnosti. Stajalište je voditelja, kreatora i provoditelja da je odgojna uloga izvannastavnih aktivnosti značajna i da se sadržajima mogu pridružiti ciljane odgojne komponente i s njima se podupiru nastavne aktivnosti. Također je značajno kako su svjesni zahtjevnosti osmišljavanja i operacionalizacije izvannastavnih aktivnosti te im se treba posvetiti posebna pozornost. Sami kadeti piloti su se najodlučnije izjasnili kako sadržaji izvannastavnih aktivnosti nisu adekvatni njihovim potrebama i sadržaji bi se trebali mijenjati i nadopunjavati. Upravo neadekvatnost sadržaja je uzrok njihove nedovoljne aktivnosti i izostanka s određenih događanja. Važno je da ih ne vide kao opterećenje ili da im druge obaveze predstavljaju prepreke u participaciji različitim događanjima. No jednako tako, ne vide poveznicu između odgojne komponente izvannastavnih aktivnosti u procesu školovanja, kao niti da se s izvannastavnim aktivnostima gradi profesionalna pilotska kultura, niti da su smišljeno i sustavno organizirane. Kadetima je također nedostatna funkcija dodatne vrijednosti izvannastavnih aktivnosti prema nastavnim aktivnostima i poboljšanju kvalitete života i rada.

5. Zaključak

Izvannastavne aktivnosti kao sastavni dio odgojno obrazovnog procesa školovanja kadeta pilota imaju vrlo značajno mjesto i ulogu. Pridaje im se pozornost i daje na važnosti kroz različite aktivnosti i sadržaje kroz koje se prakticiraju. Iako postoji veliki opseg ponuda izvannastavnih aktivnosti na obje lokacije školovanja, još uvijek postoji dovoljno prostora za uvođenje novih sadržaja koji trebaju biti ishod dogovora između kreatora, priređivača, provoditelja te samih kadeta pilota. Suvremenost i prilagođenost ponude ključni su elementi u izazovima kojima trebaju odgovoriti svi sudionici u izvannastavnim aktivnostima. Iako se u određenim stavovima prema izvannastavnim aktivnostima kreatori i voditelji razilaze od kadeta pilota, pogotovo u viđenjima ciljeva i uloge izvannastavnih aktivnosti, pozitivan pristup s obje strane postavljen na temelje voljnog trenutka i visoke razine ambicija rezultirat će unaprjeđenjem postojećih sadržaja i generiranjem novih. Za što učinkovitije ostvarenje odgojnih funkcija izvannastavnih aktivnosti, odgojni ciljevi i zadatci mogu se razvrstati i ciljano pridružiti određenoj aktivnosti pa čak i događaju unutar aktivnosti. Kreativna uloga provoditelja kroz pozitivan stav i poticajnu politiku je prepoznata kao izuzetno važna i može se uvrstiti u ključne kompetencije vodećih struktura unutar školskog procesa. Promatrajući frekvenciju događaja unutar pojedinih izvannastavnih aktivnosti koje se provode kroz godine studija, razvidno je da se ista mijenja i u međuovisnosti je s opterećenjem kadeta redovitim nastavnim procesom. Povećanje opterećenja kadeta obavezama u nastavnim procesima rezultira smanjenjem sudjelovanja u izvannastavnim aktivnostima te nalaže prilagodbu i primjeren odabir događanja i sadržaja u kojima kadeti mogu sudjelovati. Lokacijska različitost školovanja donosi prednost boravku u Zagrebu u odnosu na Zemunik Donji, samo po broju sadržaja i događanja. Manji broj prisutnosti kadeta na događajima u Zemuniku u odnosu na Zagreb je posljedica njihovog opterećenja letačkim zadaćama, a ne manjka aktivnosti u ponudi, jer je daleko veći postotak kadeta sudjelovao u aktivnostima u Zemuniku, nego u Zagrebu. Izvannastavne aktivnosti predstavljaju iznimno važnu vrijednost u odgoju i obrazovanju kadeta pilota i da bi bile u funkciji odgojnog cilja traže suvremenost u pristupu, kreaciji i provedbi sadržaja te uključenost svih sudionika.

6. Literatura:

- Cindrić, M. (1992). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika osnovne škole, *Život i škola*. 41 (1): 49–68.
- Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (2008). Narodne novine Raspoloživo na: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2129.html (Posjećeno 11. listopada 2023.).
- Martinčević, J. (2010). Provođenje slobodnog vremena i uključenost učenika u izvannastavne aktivnosti unutar škole, *Život i škola*. 56 (24):19–34.
- Mlinarević, V., M. Brust (2009). Kvaliteta provedbe školskih izvannastavnih aktivnosti. U: Majorosi, I. (ur.). *III. Tehetseg Nap : Az eljárás = III. Dan talenata : zbornik radova = The 3rd talented pupils day : proceedings* (25–32). Kanjiža: Bolyai Farkas Alapítvány.
- Pravilnik o priznavanju izvannastavnih aktivnosti studenata Sveučilišta u Zagrebu (2022). Sveučilište u Zagrebu. Raspoloživo na: https://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Propisi/Pravilnici/2022_25_5_o_priznavanju_izvannastavnih_aktivnosti_studenata_UNIZG.pdf. (Posjećeno 17. listopada 2023).
- Rosić, V. (2005). *Slobodno vrijeme, slobodne aktivnosti: priručnik za uspješno organiziranje i vođenje*. Rijeka: Naklada Žagar.
- Sedlar, A., Ž. Boneta (2013). Obiteljsko slobodno vrijeme, *Dijete, vrtić, obitelj*. 18 (70): 14–15.
- Šiljković, Ž., V. Rajić, D. Bertić (2007). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, *Odgojne znanosti*. 9 (2)14: 133–145.
- Valjan Vukić, V. (2016). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika-višestrukih perspektive, *Školski vjesnik*. 65 (1): 33–57
- Zrilić, S., T. Košta (2009). Učitelj – kreator izvannastavnih aktivnosti, *Magistra ladertina*. 4 (1): 159–170.

EDUCATIONAL FUNCTION OF EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN CADET PILOT FLIGHT TRAINING

Abstract

The training of military pilot candidates is a complex, multidimensional, interdisciplinary and demanding training process. The complexity and high demands of military pilot training direct the greatest attention of the process holder towards the key elements of flight theory and practice in order to acquire professional and specialized knowledge and skills. However, in order to achieve the overall professional standards, competencies and qualities of a military pilot, i.e. professional excellence measured against the highest standards, through training, it is necessary to pay adequate attention to the presentation and implementation of the educational component in addition to all educational and training elements. Extracurricular activities are one of the most important components in the process of their schooling in order to achieve an important educational component and professional socialization. Extracurricular activities in pilot cadet training exist in all five years of training, but they differ in the variety of content offered, intensity and frequency of implementation. The variability of extracurricular activities is reflected, among other things, in the different parts of the course, the differences in the content and objectives of the extracurricular activities, which is also influenced by the variety of places where the cadets spend time during their training. Curriculum design and programming emphasizes the need to design new and the offer of existing extracurricular activities, which is directly related to the vision, the projection of needs and the evaluation of the pedagogical role from the perspective of the holder, the applicant and other stakeholders involved in the design and implementation.

Considering the importance of professional socialization and training of military pilots, there is a need to examine some determinants of the organization and implementation of extracurricular activities during their training. An exploratory, sequential research design was used for the study, combining qualitative and quantitative findings on the role of extracurricular activities. The role of extracurricular activities within the entire schooling process was examined using the focus group method, which consisted of proponent and implementer representatives. Analysis of the scope and frequency of extracurricular activities revealed the extent and frequency of content available, while cadets' attitudes towards the importance of and participation in extracurricular activities were explored using a questionnaire.

The research findings support the need for ongoing engagement in extracurricular activities, the willingness and desire for even greater engagement, and the need to seek new, more appropriate content that is recognized and experienced by the military pilot cadets themselves as an important part of training. In addition, the research findings make a case for grouping extracurricular activity content according to basic characteristics and how each group can be linked to appropriate educational objectives. Extracurricular activities have extraordinary potential for achieving educational objectives through the training of military pilots and as such should be developed to their full potential with appropriate involvement of all stakeholders.

Keywords: *military pilot training, extracurricular activities, upbringing, military cadets, research*